

Guía Docente				
Datos Identificativos				2019/20
Asignatura (*)	Psicoloxía do desenvolvemento da linguaxe	Código	652G04007	
Titulación	Grao en Logopedia			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	2º cuatrimestre	Primeiro	Formación básica	6
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Psicoloxía			
Coordinación	Freire Rodríguez, Carlos	Correo electrónico	carlos.freire.rodriguez@udc.es	
Profesorado	Ferradás Canedo , María del Mar Freire Rodríguez, Carlos Ogneva , Anastasiia	Correo electrónico	mar.ferradasc@udc.es carlos.freire.rodriguez@udc.es anastasiia.ogneva@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A materia pretende introducir aos estudantes no coñecemento das características xerais do desenvolvemento e da adquisición da linguaxe desde o nacemento ata a adolescencia. Trata de presentar a linguaxe no contexto do comportamento humán, destacando as interrelacións entre linguaxe, motricidade, afectividade e cognición. A materia pretende achegar ao estudante ao coñecemento do desenvolvemento da linguaxe desde unha perspectiva profesionalizante. Por iso as prácticas de campo e de aula cobran unha importancia esencial			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A2	Coñecer e integrar os fundamentos psicolóxicos da Logopedia: o desenvolvemento da linguaxe, o desenvolvemento psicolóxico, a Neuropsicoloxía da linguaxe, os procesos básicos e a Psicolingüística.
A8	Coñecer os fundamentos do proceso de avaliación e diagnóstico.
A26	Adquirir un coñecemento práctico para a avaliación logopédica.
A28	Adquirir un coñecemento práctico en intervención logopédica (formación práctica en ámbitos escolares, clínico-sanitarios e asistenciais).
A32	Utilizar tecnoloxías da información e da comunicación.
B1	Acceso, selección e xestión das fontes de información relevantes para a práctica profesional.
B5	Aprender autonomamente, e motivarse para facelo de forma continuada.
B13	Coñecer e manexar as novas tecnoloxías da comunicación e da información.
B24	Traballar en equipo e, de ser o caso, de forma interdisciplinar.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias / Resultados do título	
Coñecer e integrar os fundamentos psicolóxicos da Logopedia: o desenvolvemento da linguaxe, o desenvolvemento psicolóxico, a Neuropsicoloxía da linguaxe, os procesos básicos e a Psicolingüística.		A2	
Coñecer os fundamentos do proceso de avaliación e diagnóstico.		A8	
Adquirir un coñecemento práctico para a avaliación logopédica.		A26	
Utilizar tecnoloxías da información e da comunicación.		A32	
Adquirir un coñecemento práctico en intervención logopédica (formación práctica en ámbitos escolares, clínico-sanitarios e asistenciais).		A28	

Acceso, selección e xestión das fontes de información relevantes para a práctica profesional.		B1	
Aprender autonomamente, e motivarse para facelo de forma continuada.		B5	
Coñecer e manexar as novas tecnoloxías da comunicación e da información.		B13	
Traballar en equipo e, de ser o caso, de forma interdisciplinar.		B24	
Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.			C3

Contidos	
Temas	Subtemas
1. O concepto de desenvolvemento, a súa natureza e determinantes.	1.1. Concepto de desenvolvemento 1.2. Natureza e determinantes do desenvolvemento humano
2. O concepto de linguaxe e outros conceptos básicos	2.1. A comunicación 2.2. A linguaxe e a lingua 2.3. A fala
3. As relacións entre o pensamento e a linguaxe	3.1. Watson e a fala subvocal 3.2. Chomsky: a especificidade da linguaxe 3.3. O relativismo lingüístico: a hipótese de Sapir/Whorf 3.4. A perspectiva evolutiva
4. A avaliación da linguaxe: dimensións, estratexias e probas	4.1. Avaliación de alteracións de base fisiolóxica 4.2. Avaliación de alteracións de base funcional
5. Desenvolvemento da comunicación e da linguaxe durante os 2 primeiros anos de vida	5.1. Bases sociais e cognitivas da linguaxe 5.2. O establecemento do proceso comunicativo 5.3. As emisións vocálicas dos bebés 5.4. As primeiras palabras 5.5. As diferencias individuais na adquisición da linguaxe 5.6. A atención temperá durante os primeiros anos de vida
6. A adquisición da linguaxe entre os 2 e os 6 anos	6.1. Linguaxe e fala durante o terceiro ano 6.2. Linguaxe e medio social 6.3. O desenvolvemento do sistema lingüístico 6.3.1. Desenvolvemento fonolóxico 6.3.2. Evolución morfosintáctica 6.3.3. Desenvolvemento dos sintagmas nominal e verbal 6.3.4. O fenómeno da hiperregularización 6.3.5. A organización sintáctica 6.3.6. A dimensión creativa da linguaxe
7. O desenvolvemento da linguaxe oral entre os 6 e 11 anos.	7.1. As estruturas sintácticas complexas 7.2. A organización do discurso 7.3. A actividade metalingüística 7.4. A organización do campo semántico 7.5. O desenvolvemento das estratexias comunicativas
8. O desenvolvemento da linguaxe en nenos cegos	8.1. Adquisición e desenvolvemento da linguaxe en nenos cegos. Características e dificultades
9. As relacións entre a linguaxe oral e escrita	9.1. Aprendizaxe da lectura e da escritura
10. Procesos básicos que interveñen na lectura	10.1. Procesos perceptivos 10.2. Procesos léxicos 10.3. Procesos sintácticos 10.4. Procesos semánticos

Planificación

Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Lecturas	A2	0	13	13
Proba mixta	A2 A8	2	40	42
Sesión maxistral	A2 A8	35	0	35
Traballos tutelados	A26 A28 B1	6	9	15
Obradoiro	B24	15	15	30
Portafolios do alumno	A32 B5 B13 C3	0	15	15
Atención personalizada		0	0	0

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Lecturas	Lectura obrigatoria: Karmiloff, K. y Karmiloff- Smith, A. (2005) Hacia el lenguaje. Madrid: Morata
Proba mixta	A avaliación da materia realizarase mediante un examen final, e a valoración dos traballos propostos polo profesorado ao longo do curso.
Sesión maxistral	O profesor presentará aos estudantes un resumo esquematizado do contido central dos temas do programa. No caso das prácticas explicará en qué consisten as técnicas e procedementos que o estudante terá que aprender a utilizar.
Traballos tutelados	Os estudantes, en grupos de 3 persoas como máximo, rexistrarán un corpus lingüístico dun neno/a entre 2 e 6 anos, o transcribirán e analizarán polo procedemento explicado no tema metodolóxico.
Obradoiro	Os estudantes participarán en diversos obradoiros que terán lugar nas clases interactivas. Neles discutiránse algúns aspectos presentados nas clases teóricas centrándose nas súas aplicacións prácticas
Portafolios do alumno	Os estudantes realizarán ao longo do curso un portafolios no que recollerán todos os esquemas, presentacións, traballos feitos, lecturas, prácticas, etc. Este portafolios non será entregado pero poderá ser supervisado polo profesor nas titorías individuais.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Para a súa realización é importante consultar co profesorado os avances que se vaian realizando progresivamente para ofrecer as orientacións necesarias en cada caso para asegurar a calidade dos traballos. O seguimento farase preferentemente de forma individualizada a través do correo electrónico ou en titoría individual presencial.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Proba mixta	A2 A8	Unha proba de avaliación dos contidos impartidos ao longo do curso. A proba consistirá na resolución de cuestións de resposta curta así como de cuestións tipo test (varias alternativas de resposta nas que o estudantado deberá escoller cal é a correcta). Terá un peso do 70% da nota final.	70
Traballos tutelados	A26 A28 B1	Ata tres puntos no conxunto da nota final, sempre e cando a proba mixta sexa superada.	30

Observacións avaliación

OPCIÓN A

Alumnado con dedicación completa: asistencia/participación nas actividades de clase igual ou superior ao 85%:

- a) Elaboración e presentación dos traballos tutelados (30%).
- b) Exame escrito (tipo proba mixta) sobre os contidos da materia (70%).

OPCIÓN B

O alumnado que, tendo recoñecida a condición de estudante a tempo parcial e solicitara no Decanato a dispensa académica, tal como se establece na "Norma que regula o réxime de dedicación ao estudo e a permanencia e a progresión dos estudantes de grao e mestrado universitario na Universidade da Coruña" (aprobada en Consello de Goberno de 28 de xuño de 2016):

terá que asistir a unha titoría na que concretar a porcentaxe de asistencia mínima e a metodoloxía de avaliación

OBSERVACIÓNS ADICIONAIS:
Para o alumnado que se acolle á opción A:

1. Para superar a materia é necesario obter unha puntuación do 50% do peso de cada unha das partes obxecto de avaliación (traballos e proba mixta).
2. Antes da data do exame oficial presentárase un dossier cos traballos realizados ao longo do curso (para presentarse ao exame é condición indispensable ter presentado o dossier).

Para todo o alumnado (opcións A e B):

1. A convocatoria de xullo estará sometida aos mesmos criterios que a convocatoria de xaneiro.
2. Segundo establecen as "Normas de avaliación, revisión e reclamación das cualificacións dos estudos de grao e mestrado universitario (aprobada o 19/12/2013 e modificada o 30/04/2014) no Art. 21.2: Considerarase como "Non presentado" (NP) a aquel estudante que, estando matriculado na materia, non concorra ás distintas actividades de avaliación que se establecen para o curso académico.

Así, será cualificado como "Non presentado" cando:

- a) Non complete o proceso de avaliación continua, nas condicións que figure na guía docentes, ou
- b) Non se presente á proba do período oficial de avaliación.

Bibliografía básica

- Vila, Ignasi (1990). Adquisición y desarrollo del lenguaje. Editorial Graó
- Vallverdú Corona, Marta (2007). Adquisición y desarrollo del lenguaje en la etapa de educación infantil. Tutorial Formación, S.L.L.
- Clemente Linuesa, María (1990). Actividades para el desarrollo del lenguaje. Universidad de Salamanca. Ediciones Universidad Salamanca
- Andalucía. Consejería de Educación y Ciencia (1994). Desarrollo del lenguaje oral : ejercicios prácticos para mejorar.... Andalucía. Consejería de Educación y Ciencia
- Ariza Sierra, María del Pilar y Rodríguez Pardo, Juan Luis ; coord (2008). Desarrollo del lenguaje en la etapa de educación infantil, algunas actividades para promover su desarrollo y experiencias para necesidades específicas de apoyo educativo (NEAE). Castilla Ruiz, Guillermo
- Owens, Robert (2003). Desarrollo del lenguaje. Pearson Alhambra
- Garton, Alison F. (2001). Interacción social y desarrollo del lenguaje y la cognición. Ediciones Paidós Ibérica, S.A.
- Moreno Ríos, Sergio (2005). Psicología del desarrollo cognitivo y adquisición del lenguaje. Editorial Biblioteca Nueva, S.L.
- Moreno Manso, Juan Manuel ; ed (2004). Retrasos en la adquisición y desarrollo del lenguaje : estudio de casos. Instituto de Orientación Psicológica Asociados, S.L.
- Belichón, M., Rivière, A. e Igoa, J.M. (1992) Psicología del lenguaje. Investigación y teoría. Valladolid: Trotta
- S.A.Bronckart, J.P. (1980) Teorías del lenguaje. Barcelona: Herder.Brown, R. (1981) Psicolingüística: algunos aspectos acerca de la adquisición del lenguaje. México: Trillas.Bruner, J. (1984) Acción, pensamiento y lenguaje. Madrid: Alianza.Bruner, J. (1986) El habla del niño. Aprendiendo a usar el lenguaje. Barcelona: Paidós.Bruner, J. y Watson, R.(1995). El habla del niño : a aprendiendo a usar el lenguaje . Barcelona: PaidósBush, W. y Taylor, M. (1984) Cómo desarrollar las aptitudes psico-lingüísticas. Ejercicios prácticos. Barcelona: Martínez Roca.Chomsky, N., Mukherji, N., Patnaik, B. y Agnihotri, R. (2000). The architecture of language. New Delhi: Oxford University Press.Clemente, R.A. (1995) Desarrollo del lenguaje. Barcelona: Octaedro.Clemente Linuesa, M. (1989): Actividades para el desarrollo del lenguaje. ICE: Salamanca.Galeote, M.A. (2002). Adquisición del lenguaje: problemas, investigación y perspectivas. Madrid: Pirámide.García Madruga, J. y Lacasa, P. (1990) Psicología evolutiva 1. Caps. 14 y 15. Madrid:U.N.E.D.González, A., Fuentes, J., de la Morena, L. y Barajas, C. (1995) Psicología del desarrollo: Teoría y prácticas. Málaga: Aljibe.Hoffman, L.; Paris, S. y Hall, E. (1995). Psicología del desarrollo hoy. Madrid: McGraw-Hill.Herriot, P. (1977) Introducción a la psicología del lenguaje. Barcelona: Labor.Jakobson, R. y Hall, M. (1973) Fundamentos del lenguaje. Madrid: Ayuso.Luke, A. y Vila, I. (1990) Desarrollo del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y C. Coll (comps.) Desarrollo psicológico y educación 1. Psicología evolutiva. Madrid: Alianza.Luria, A. R. y Yudovich, F. (1978) Lenguaje y desarrollo intelectual en el niño. Madrid: Siglo XXI.Miller, G.A. (1985) Lenguaje y habla. Madrid: Alianza Psicología.Nelson, K. (1985) El descubrimiento del sentido. Madrid: Alianza.Oléron, P. (1981) El niño y la adquisición del lenguaje. Madrid: Morata.Peraita, H. (1988). Adquisición del lenguaje. UNED: Madrid.Rondal, J.A. (1990) La interacción adulto-niño y la construcción del lenguaje. México: Trillas.Rondal, J.A. (1999). El desarrollo del lenguaje.Barcelona: ISEP Universidad.Ruiz, M. (2000). Cómo analizar la expresión oral de los niños y niñas. Málaga: Aljibe.Serra, M., Serrat, E., Solé, R., Bel, A. y Aparici, M. (2000). La adquisición del lenguaje. Barcelona: ArielSiguán, M. (1979) Lenguaje y clase social. Madrid: Pablo del Rio Editor.Siguán, M. (1984) Estudios sobre psicología del lenguaje infantil. Madrid: Pirámide.Silvestre, N. y Solé, R. (1993) Psicología Evolutiva. Infancia y preadolescencia. Caps. 5, 9, 13 y 14. Barcelona: CEAC.Slobin, D. (1979) Siete preguntas acerca del desarrollo del lenguaje. En J. Delval (comp.): Lecturas de Psicología del niño 2. El desarrollo cognitivo y afectivo del niño y del adolescente. Madrid: Alianza.Soto, P. (1984) El desarrollo del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y M. Carretero (comps.): Psicología Evolutiva 2. Desarrollo cognitivo y social del niño. Madrid: Alianza.Triadó, C. y Forns, M. (1989). La evaluación del lenguaje: Una aproximación evolutiva. Barcelona: Anthropos.Valle, F., Cuetos, F., Igoa, J. y del Viso, S. (1990) Lecturas de Psicolingüística 1. Comprensión y producción del lenguaje. Madrid: Alianza Psicología.Peralbo, M.; Gómez- Durán, B.J.; Santórum, R. y García, M. (Coord.) (1998). Desarrollo del lenguaje y cognición.Madrid: Pirámide.Tomasello, M. (2003). Constructing a language: a usage-based theory of language acquisition. Cambridge (Mas.):

Harvard University Press. Vasta, R.; Haith, M.M. y Miller, S.A. (1996). Psicología infantil. Barcelona: Ariel. Vieiro, P.; Peralbo, M. y García Madruga, J.A. (1997). Procesos de adquisición y producción de la lecto-escritura. Madrid: Aprendizaje-Visor. Vila, I. (1984) Del gesto a la palabra: una explicación funcional. En J. Palacios, A. Marchesi y M. Carretero (comps.): Psicología Evolutiva 2. Desarrollo cognitivo y social del niño. Madrid: Alianza. Vila, I. (1990) Adquisición del lenguaje. En J. Palacios, A. Marchesi y C. Coll (comps.) Desarrollo psicológico y educación I. Psicología evolutiva. Madrid: Alianza. Villiers, A. de y Villier, J. de (1980) Primer lenguaje. Madrid: Morata. Ward, S. (2001). Babytalk: el libro pionero y decisivo para ayudar a los niños en el lenguaje y la comunicación. Madrid: Debate.

Bibliografía complementaria	<ul style="list-style-type: none">- Muñoz Silva, Alicia; Alonso Martín, Pilar y Angulo García, Juan (2004). Adquisición, desarrollo y trastornos del lenguaje infantil. Universidad de Huelva. Servicio de Publicaciones- Moreno Zazo, Montserrat (1988). Desarrollo del lenguaje en bilingües familiares : mezcla de código.... Universidad de Barcelona. Publicaciones y Ediciones = Universitat de Barcelona. Publicacions i Edici- Garton, Alison y Pratt, Chris (1991). Aprendizaje y proceso de alfabetización : el desarrollo del lenguaje hablado y escrito. Ediciones Paidós Ibérica, S.A.- Egea Díaz, Elena; Villaverde Polo, Rosa Ana y Sáez Domínguez, Noelia (2007). Desarrollo del lenguaje en el niño sordo. Tutorial Formación, S.L.L.- Marchesi, A. ... [et al.] (1995). Desarrollo del lenguaje y el juego simbólico en los niños sordos profundos. Ministerio de Educación, Política Social y Deporte . Subdirección General de Información y Publicaci- Barrio del Campo, José A. del (1991). Estructura cognitiva : desarrollo del lenguaje en niños síndrome Down. Universidad de Cantabria. Instituto de Ciencias de la Educación- Díaz de Tudanca Muñoz, Raquel (2000). Fisura velopalatina con intervención quirúrgica temprana y atención logopédica precoz: ventajas para el desarrollo del lenguaje infantil. Universidad Complutense de Madrid. Servicio de Publicaciones- Buckley, Sue (2005). Desarrollo del habla, lenguaje en niños con síndrome de Down, de 0 a 5 años. Ciencias de la Educación Preescolar y Especial- Buckley, Sue y Bird, Gillian (2005). Desarrollo del habla, lenguaje en niños con síndrome de Down, de 5 a 11 años. Ciencias de la Educación Preescolar y Especial- Buckley, Sue y Bird, Gillian (2005). Desarrollo del habla, lenguaje en niños con síndrome de Down, de 11 a 16 años. Ciencias de la Educación Preescolar y Especial
------------------------------------	--

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías